

Tóth Emil

AZ ELFELEJTETT MAGYAR ORVOS-NYELVÉSZRŐL

Az a tény, hogy a nyelvem magyar és magyarul beszélek, gondolkodom, írok, életem legnagyobb élménye, melyhez nincs fogható.

Kosztolányi Dezső

E sorok írója szerencsésnek mondhatja magát, mert találkozhatott azzal az orvossal, aki a magyar orvostársadalom legnagyobb nyelvésze volt. Tiszamarti Antalnak hívták. A rövid történet a következő. 1955-ben szigorlóévemet töltöttem Keszthelyen, s egy alkalommal, mentővel Marcaliba mehettém. Ugyanis beteget szállítottunk Keszthelyről a marcali kórházba. Én pedig azért mentem szívesen oda, mert négy évfolyamtársam is ott könyvezett. Méghozzá ők voltak az első fecskék a második világháború végén (1944-ben) – egy kastélyban létrehozott kórházban. Itt ismerkedtem meg Tiszamarti főorvos úrral, aki egyébként fog- és szájbélsz szakorvos volt.

Később – már orvosként – kértem tőle nyelvészeti munkáiból két könyvet is, amelyeket ő nagy örömmel, kézjeggyel ellátva meg is küldött nekem. Az egyik könyv címe: Orvosi nyelvünk helyes magyarsága. A könyv előszavát nem kisebb ember, mint

Vámosy Zoltán dr. ny. egyetemi tanár
az „Orvosi Hetilap” szerkesztője

írta. Az aláírásnál ragaszkodtam a könyvben talált formához. A könyv megjelenésének időpontja 1943. A szerző nyelvészeti munkája azonban már jóval korábban kezdődött. Az Orvosi Hetilap 1931. 7. számában már olvasható „Orvosi nyelvünk magyartalansága” című írása. 1933-ban ugyancsak az Orvosi hetilapban Nyelvművelés címmel cikksorozata jelent meg. A Budapesti Orvosi Újságban, illetőleg a Magyar Fogorvosok Lapjában is rendszeresen láttak napvilágot munkái a magyar orvosi nyelv tisztasága érdekében.

Megszámlálhatatlan cikke mellett kiemelkedő munkája még a Szeplőtlen Magyarország című könyve, amely a Stúdium Könyvkiadó gondozásában jelent meg, ugyancsak 1943-ban.

Bizonyára feltűnt az olvasónak, hogy Tiszamarti doktor hogyan került a Budapesti Fogászati Tanszékről Marcaliba. Ez a második világháborút követő borzalmas időkben megszokott volt. Ugyanis, aki valamilyen okból nem tetszett a hatalomnak, az vidéken található magának munkalehetőséget. Így történt aztán, hogy az akkor még nagyközség Marcali (1977-ben lett története folyamán ismét város) kórházat kapott. Három osztályvezető főorvos közül kettőnek tudományos fokozata volt, és egyetemi magántanárként működött, a harmadik később szerzett kandidátusi fokozatot. Tiszamarti főorvos is hasonló okok miatt került Marcaliba, ahol eredeti szakterületén továbbra is eredményesen dolgozott.

Gyimóthy Gábor

Nyelvlecke

Egyik olaszóra sodrán,
Ím a kérdés felmerült:
Hogy milyen nyelv ez a magyar,
Európába hogy került?

Elmeséltem, ahogy tudtam,
Mire képes a magyar.
Elmondtam, hogy sok, sok rag van,
S hogy némelyik mit takar,

És a szókincsben mi rejlik,
A rengeteg árnyalat,
Példaként vegyük csak itt:
Ember, állat hogy halad?

Elmondtam, hogy mikor járunk,
Mikor mondom, hogy megyek.
Részeg, hogy dülöngél nálunk,
S milyen, ha csak lépdelek.

Miért mondom, hogy botorkál
Gyalogol, vagy kódorog,
S a sétáló szerelmes pár,
Miért éppen andalog?

A vaddisznó, hogy ha rohan,
Nem üget, de csörtet – és
Bár alakra majdnem olyan,
Miért más a törtetés?

Mondtam volna még azt is hát,
Aki fut, miért nem lohol?
Miért nem vág, ki mezőn átvág,
De tán vágat valahol.

Aki tipeg, miért nem libeg,
S ez épp úgy nem lebegés –
Mint hogy nem csak sánta biceg,
S hebegés nem rebegés!

Mit tesz a ló, ha poroszkál,
Vagy pedig, ha vágtazik?
És a kuvasz, ha somfordál,
Avagy akár bóklászik.

Lábát szedi, a ki kitér,
A riadt őz elszökkel.
Nem ront be az, aki betér...
Más nyelven, hogy mondjam el?

Jó lett volna szemléltetni,
Botladozó mint halad,
Avagy milyen ügyelegni?
Egy szó – egy kép – egy zamat!

Aki „slattyog”, miért nem „lófrál”?
Száguldó hová szalad?
Ki vánszorog, miért nem kószál?
S aki kullog, hol marad?

Bandukló miért nem baktat?
És ha motyog, mit kotyog,
Aki koslat, avagy kaptat,
Avagy császkal és totyog?

Nem csak árnyék, aki suhan,
S nem csak a jármű robog,
Nem csak az áradat rohan,
S nem csak a kocsi kocog.

Aki cselleng, nem csatangol,
Ki „beslisszol” elinal,
Nem „battyog” az, ki bitangol,
Ha mégis: a mese csal!

Hogy a kutya lopakodik,
Sompolyog, majd meglapul,
S ha ráförmesz, elkotródik.
Hogy mondjam ezt olaszul?

Másik, erre settenkedik,
Sündörög, majd elterül.
Ráripakodsz, elődalog,
Hogy mondjam ezt németül?

Egy csavargó itt kóborol,
Lézensz, ödöng, csavarog,
Lódörög, majd elvándorol,
S többé már nem zavarog.

Ám egy másik itt tekereg,
– Elárulja kósza nesz –
Itt kóvályog, itt ténfereg...
Franciául, hogy van ez?

S hogy a tömeg miért özönlik,
Mikor tódul, vagy vonul,
Vagy hömpölyög, s még sem ömlik,
Hogy mondjam ezt angolul?

Aki surran, miért nem oson,
Vagy miért nem lépeget?
Mindezt csak magyarul tudom,
S tán csak magyarul lehet...!